

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ СУФІКСАЛЬНОГО СЛОВОТВОРЕННЯ У ТЕКСТАХ МІЖНАРОДНИХ ДОКУМЕНТІВ

Ляшина А.Г.

Ужгородський національний університет

Постановка проблеми та її визначення. Кожна мова характеризується своєю особливою граматичною будовою, особливим словниковим складом, особливою звуковою системою, що складають її три основні сторони, кожна з яких підлягає самостійному теоретичному дослідженню. Теорія словотвору германських мов, як відомо, сформувалась у межах системно-структурної моделі опису мови, яка домінувала в період становлення і початкової стадії розвитку кожної окремої галузі лінгвістичних досліджень [8, с.35].

Самим яскравим та визначальним процесом у розвитку лексики мови виступає постійне та інтенсивне збагачення її за рахунок нових, раніше не відомих слів [9, с.252]. Цей процес відбувається постійно, відображаючи зміни у навколишньому світі, відповідаючи потребам носіїв мови. Отже, однією з основних функцій словотворення є поповнення словникового запасу мови.

Словотвірна система постійно розвивається, видозмінюється, збагачується. Зміни відбуваються в інвентарі словотворчих афіксів – одні афікси відмирають, інші виникають, змінюються продуктивність та активність словотворчих моделей, уживаність лексичних одиниць, створених за певними моделями, додаються нові значення до вже наявних словотворчих моделей.

Важлива роль у формуванні похідних належить дериваційним афіксам. Сучасна дериватологія, як зазначає у своїй статті В.В. Німчук, що остаточно оформилася як окрема галузь мовознавства, багато уваги приділяє проблемам, пов'язаним із механізмами афіксального словотвору [7, с.26].

Ефективність вивчення словотвірного процесу пов'язана перш за все зі зверненням до сучасного матеріалу. Адже інвентарний опис, який проводиться на основі словникових виборок, хоча і важливий, та не дає уявлення про характер функціонування системи, тобто не може виявити внутрішні закономірності взаємодії окремих її складових частин у процесі комунікації.

Англійська мова відіграє значну роль у дипломатичній сфері, оскільки вона часто використовується як мова-посередник у процесі спілкування представників різних культур. Мовна комунікація є основою дипломатії. Фахова мова дипломатії функціонує в документах міжнародних організацій та в міжнародному дискурсі дипломатів та інших державних діячів. Тому вивчення дипломатичних термінів набуває особливого значення.

Словотворчі засоби відіграють значну роль у створенні зрозумілої внутрішньої форми терміна, яка служить засобом його професійної орієнтації [Зс.131].

Усім, хто займається перекладом, добре відомо, що не всі нові слова своєчасно реєструються у словниках. Це, звичайно, характерно для мови в цілому, включаючи всі сфери суспільного життя. Тому й останнім часом все більше уваги приділяється способам утворення слів, їх компонентам. До роботи над перекладом слова потрібно підходити не механічно, а свідомо, тобто враховувати його складові для визначення його значення в певному контексті. При перекладі незнайомого слова потрібно поділити його на словотвірні елементи. Знання значень компонентів майже завжди допомагає вибору правильного перекладу слова без допомоги словника і цим сприяє прискоренню процесу. Знання принципів суфіксації та префіксації забезпечує точніший переклад, що є необхідною умовою перекладу фахової літератури.

Актуальність статті зумовлена відсутністю комплексного аналізу ролі словотвору у процесі перекладу. Важливість дослідження визначається функціональною роллю, яку відіграє словотвір, зокрема спосіб суфіксації у розвитку й збагаченні англомовного лексикону. До цього часу проводилися дослідження системи суфіксації англійської мови на основі словникової, а не текстової вибірки.

Мета цієї статті – подати результати визначення особливостей суфіксального словотворення у текстах міжнародних документів.

Завдання дослідження полягає у визначенні особливостей суфіксального словотворення у текстах міжнародних документів.

Матеріалом дослідження слугували 3153 деривати, отримані з суцільної вибірки обсягом 100 тис. слововживань, що репрезентують тексти англомовні тексти міжнародних документів.

Виклад основного матеріалу та отримані висновки. У запропонованій статті розглядається одне з питань, що стосуються особливостей функціонування системи суфіксації в сучасній англійській мові у тому вигляді, як вона реалізується у текстах ділового стилю.

Існує кілька видів ділового стилю: мова ділових документів, мова юридичних документів, дипломатична мова, мова військових документів [6, с.4- 2].

Міжнародні договори належать до офіційно-ділового стилю.

Виходячи з того, що елементам мовної структури характерні як якісні, так і кількісні ознаки, нами проведено дослідження основних закономірностей функціонування суфіксів у сучасній англійській мові, які виявляються при аналізі текстів міжнародних документів.

Дослідження проводилося за такими основними напрямками:

- 1) обчислення суфіксальних індексів;
- 2) кількісна оцінка та інтерпретація функціональних характеристик словотворчих суфіксів;

- 3) дослідження деяких особливостей сполучуваності, частоти використання і термінотворчої потенції суфіксів;
- 4) виділення малопродуктивних, продуктивних і високопродуктивних суфіксів;
- 5) виявлення специфічних якостей продуктивних і високопродуктивних суфіксів.

У роботі ми зробили спробу відповісти на такі питання, пов'язані з виявленням особливостей функціонування суфіксів:

а) з якою кількістю основ вступає у сполучення кожний із суфіксів, що аналізується;

б) з яким структурним типом основ він сполучується;

в) яка вживаність суфіксів у різних текстах.

За першим показником суфікси поділялися на малопродуктивні, продуктивні і високопродуктивні.

За другим показником суфікси аналізувалися відповідно до того типу основ, з якими вони вступали у сполучення. У межах кожної частини мови основи поділялися на прості (первинні), похідні (вторинні) і складні. У результаті вийшло 10 типів різних структурних основ, сполучуваність яких із суфіксами була предметом ретельного аналізу.

За третім показником серед суфіксів виділялися репрезентативні та нерепрезентативні.

Проведене дослідження дало змогу виявити цілу низку кількісних і якісних характеристик системи суфіксації, які проявляються при аналізі текстів міжнародних документів, а також уможливило визначити закономірності сполучуваності основ різних частин мови і структурних типів із суфіксами. Було проаналізовано 26 суфіксів і побудованих за їх участю 3153 суфіксальних похідних і суфіксальних утворень.

Як показало дослідження, індекс суфіксації, який обчислюється кількістю суфіксальних конструкцій у тексті з 1000 слів, для текстів міжнародних документів складає 74%. Це свідчить про те, що суфіксальні похідні складають важливу частину термінологічної лексики міжнародних документів.

У результаті проведеного дослідження вдалося виявити, що в текстах міжнародних документів з різним ступенем активності функціонують 18 продуктивних і високопродуктивних суфіксів, що відображено у таблиці 1.

Таблиця 1

Розподіл вживаних суфіксів за продуктивністю

№	Тексти	Малопродуктивні суфікси	Продуктивні суфікси	Високопродуктивні і суфікси
---	--------	-------------------------	---------------------	-----------------------------

1	2	3	4	5
1	Міжнародні документи	-able/-ible ₂ -al ₂ -an ₁ -ance/-ence ₁ -ee ₁ -ing -ure ₁ -y ₄	-able/-ible ₁ -al ₁ -ant/-ent -ant/-ent ₂ -ful -ive ₁ -ness	-al -ance/-ence ₂ -ation/-ion ₁ -dom -er/-or -ic -ing ₁ -ity/-ty -ive ₂ -ly -ment ₁
	Всього	8	7	11

Ця група суфіксів є найчисленнішою. На неї припадає 69% усього суфіксального інвентаря текстів міжнародних документів.

Піддаючи аналізу основи, з якими сполучуються суфікси, слід відмітити, що належність основ до певної частини мови та їх структурний тип є тими факторами, які сприяють чи, навпаки, обмежують їхню сполучувальну здатність.

Таблиця 2.

Сполучуваність основ різних частин мови і типів із суфіксами

N	Моделі	%	N	Моделі	%	N	Моделі	%	N	Моделі	%
1	v ₁ +s	5	5	n ₁ +s	3 6 , 5		a ₁ +s	6 , 3		adv ₁ +s	2
2	v ₂ +s	5, 3	6	n ₂ +s	2 8		a ₂ +s	4 , 5		adv ₂ +s	1 , 5
3	v ₃ +s	4	7	n ₃ +s	5 , 5		a ₃ +s	0 , 4		—	
4	v ₄ +s	1		—	0		—	0		—	
	Усього з дієслівними основами	1 5, 3		Усього з субстантивними	7 0		Усього з ад'єктивними	1 1 , 2		Усього з адвербіальними	3 , 5

	ами			ОСНОВА МИ			ОСНО ВАМИ			И ОСНО ВАМИ	
--	-----	--	--	--------------	--	--	--------------	--	--	-------------------	--

Як видно з таблиці 2, головну роль у сполучуваності з суфіксами відіграють іменникові основи, складаючи 70%. У корпусі проаналізованих текстів відмічено 70% субстантивних, 15,3% дієслівних, 11,2% ад'єктивних, 3,5% адвербіальних основ, з якими сполучуються суфікси.

Наведені кількісні дані свідчать про високу частотність функціонування іменникових структур у дипломатичному дискурсі.

Сполучуваність суфіксів з основами різних частин мови і типів показала, що суфікси не байдужі до морфемної чи дериваційної будови основ, з якими вони вступають у сполучення.

Також були виділені суфікси, що тяжіють до простих чи похідних основ.

Слід зазначити, що морфологічний чи структурний тип основи не впливає на значення суфікса.

У результаті дослідження виявилось, що суфікси відіграють значну роль у системі словотворення офіційно-ділового стилю, зокрема дипломатичних текстів.

Література:

1. Бик І.С. Теорія та практика перекладу. – Львів, 2008.
2. Жлуктенко Ю.А. Лингвистические аспекты двуязычия. / Ю.А.Жлуктенко - К.: Изд-во при КГУ, 1974. - 176с.
3. Журавлева Т.А. особенности терминологической номинации. – Донецк: АООТ Торговый дом «Донбасс», 1998. – 253 с.
4. Зарума-Панських О.Р. Англійська лексика міжнародних договорів: структурні, семантичні та дискурсні особливості: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04 «Германські мови» / О.Р. Зарума-Панських. – Львів, 2001. – 19 с.
5. Зацний Ю.А. Сучасний англomовний світ і збагачення словникового складу / Ю.А.Зацний. – Львів: ПАІС, 2007. – 228 с.
6. Калюжная В.В. Стиль англоязычных документов международных организаций. – К.: Наукова думка, 1982. – 121 с.
7. Німчук В.В. До питання про афіксальний словотвір // Мовознавство. – 1984 - №6. – С.26-32.
8. Полюжин М.М. Функціональний і когнітивний аспекти англійського словотворення. – Ужгород: Закарпаття, 1999. – 239 с.
9. Шанский Н.М. Очерки по русскому языкознанию. – М., 1968. – С.252.
10. Cremona V.A. Interpretation and Diplomacy/V.A. Cremona, H. Mallia. // Language and Diplomacy. – Malta: DiploProjects, 2001. – p. 301305.

Summary

The article deals with some peculiarities of the functioning of suffixation in the texts of international documents.

According to the quantitative analysis of the functional peculiarities of the system of suffixation we come to the conclusion that productive suffixes make up 69% in the texts of international documents and are prevalent. It has been found out that there exists direct correspondence between the category of productivity and frequency of occurrence.

The combinability of the suffixes with the stems of different parts of speech shows their tendency to combine with the stems of certain morphemic and/or derivational structure. It should be also mentioned that substantive stems demonstrate the highest combinability in the texts of international documents. According to the results of the analysis we come to the conclusion that neither morphological nor structural type of the stems influences the meaning of the suffix.

It should be also mentioned that studying suffixation specificity in the texts of international documents plays an important role in the process of learning diplomatic terminology.